

Розділ «Право»
Section Law

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2026.03.124>

УДК 346.9:347.736:341.24

Олег ВАСЬКОВСЬКИЙ, канд. юрид. наук,
суддя, секретар судової палати для розгляду справ про банкрутство
Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду, м. Київ, Україна
orcid.org/0009-0004-6752-6995

ВІДКРИТТЯ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ЗАРУБІЖНА ДОКТРИНА, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР

Ключові слова: превентивна реструктуризація, неплатоспроможність, банкрутство, відкриття провадження, іноземне провадження, право ЄС, ЮНСІТРАЛ, транскордонне банкрутство.

Досліджено стадію відкриття провадження у справі про неплатоспроможність / банкрутство як багаторівневий самостійний інститут, що поєднує матеріально-правовий, процесуально-правовий та інституційно-юрисдикційний компоненти, адже виконує не лише формальну функцію допуску до банкрутства, а насамперед функцію процесуального фільтра. Виокремлено панівні доктринальні підходи зарубіжного законодавства щодо правової природи стадії відкриття провадження: процесуально-фільтраційний (догматичний), економіко-функціональний, реструктуризаційно-превентивний, транскордонно-універсалістський (юрисдикційний) та соціально-інклюзивний. Окреслено основну ціль законодавчого регулювання на етапі порушення провадження у справі про неплатоспроможність / банкрутство, що полягає в одночасному забезпеченні своєчасності доступу до процедури неплатоспроможності й запобіганні її використанню всупереч функціональному призначенню. Підсумовано, що критерії відкриття провадження у справі про банкрутство мають бути достатньо чіткими, економічно обґрунтованими та процесуально збалансованими для регулювання балансу між своєчасним доступом до процедур неплатоспроможності, недопущенням їх недобросовісного використання та збереженням економічної вартості майна.

Вступ. Відкриття провадження у справі про банкрутство є «вхідними воротами» всієї системи правового регулювання неплатоспроможності: саме на цій стадії відсікаються безпідставні ініціативи, фільтруються зловживання, визначаються юрисдикції та правовий режим майна боржника, а також задається вектор — ліквідаційний або відновлення платоспроможності. Сучасні міжнародні підходи ґрунтуються на тому, що ефективність системи банкрутства загалом залежить насамперед від прозорих, передбачуваних і збалансованих правил допуску до

Цитування: Васьковський О. Відкриття провадження у справі про банкрутство. *Економіка та право*. 2026. № 3. С. 124—147. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2026.03.124>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

процедур неспроможності. Це підкреслено в Принципах ефективних режимів неплатоспроможності та прав кредиторів / боржників Світового банку [1], де розглянуто доступ до процедур і умови їх відкриття як один зі структурних елементів стійкої фінансової системи та інвестиційного клімату.

Міжнародні стандарти та «м'яке право» (Принципи Світового банку, інструменти *UNCITRAL*), а також *acquis* Європейського Союзу (далі ЄС) (Регламент (ЄС) 2015/848 про процедури неплатоспроможності (*recast*) [2], Директива (ЄС) 2019/1023 про превентивні реструктуризаційні рамки, звільнення від боргів [3] тощо) окреслюють мінімальні вимоги до критеріїв відкриття справ, доступу до процедур для боржника і кредиторів, процесуальних гарантій, механізмів запобігання зловживанням. У цих актах наголошено на: а) своєчасному входженні боржника в процедуру (зокрема за настання ймовірної неплатоспроможності); б) процесуальній рівності сторін, балансі їх інтересів; в) запобіганні несумлінному відкриттю проваджень (зловживанням).

У європейському вимірі відкриття провадження у справі про банкрутство на окрему увагу заслуговує Директива (ЄС) 2026/799 від 30.03.2026 [4], якою встановлено спільні правила щодо окремих аспектів права неплатоспроможності, зокрема оспорювання правочинів, виявлення активів боржника, процедур *pre-pack*¹, обов'язку директорів подати заяву про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність, комітетів кредиторів та ключових інформаційних довідок про національні режими неплатоспроможності. У контексті досліджуваної проблематики особливого значення набуває ст. 40 Директиви, що передбачає обов'язок директорів компанії, яка стала неплатоспроможною відповідно до національного права, подати заяву про відкриття провадження протягом трьох місяців з моменту, коли вони дізналися або обґрунтова-

но мали дізнатися про неплатоспроможність, однак остаточна оцінка впливу цих положень на національні моделі відкриття провадження потребує врахування подальшого тлумачення, особливостей імплементації та практики застосування Директиви державами — членами ЄС.

Для України питання відкриття провадження у справі про банкрутство набуває додаткової ваги в умовах дії Кодексу України з процедур банкрутства (далі КУЗПБ), що з 2019 р. кардинально оновив модель регулювання неплатоспроможності, та імплементації Директиви (ЄС) 2019/1023 через Закон України від 19.09.2024 № 3985-IX [5], яким КУЗПБ доповнено інститутом превентивної реструктуризації. Це, слід визнати, вже не просто технічне вдосконалення, а зміна парадигми: від банкрутства як ліквідації до банкрутства як інструменту збереження життєздатного бізнесу та раннього втручання. У межах *Ukraine Facility Plan* на 2024—2027 роки [6] реформа процедур банкрутства й ліквідації прямо визначена серед структурних індикаторів, що зумовлює необхідність узгодження української моделі відкриття проваджень із європейськими інвестиційними очікуваннями.

Воєнний стан, масове зростання проблемної заборгованості, потреба у швидкому й реальному «оздоровленні» (відновленні платоспроможності) життєздатних підприємств та очищенні економіки від «зомбі-боржників» роблять питання доступу до процедур банкрутства та превентивної реструктуризації одним із ключових для економічної безпеки й відновлення. На цьому тлі відсутність концептуально цілісного порівняльно-правового аналізу саме стадії відкриття провадження крізь призму міжнародних стандартів, зарубіжної доктрини та європейського права є очевидною науковою й практичною прогалиною, яку має заповнити обрана тематика дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У вітчизняній правовій доктрині стадію відкриття провадження у справі про банкрутство тривалий час досліджували переважно в межах ширшої проблематики правового регулювання неплатоспроможності, без її послідовного виокремлення як самостійного об'єкта комплексного теоретико-прикладного аналізу. Водночас наявні дослідження не дають підстав стверджувати повну нерозробленість цієї проблематики, оскільки окремі її аспекти були предметом наукового аналізування у зв'язку з ініціюванням

¹ Процедура *pre-pack* (від англ. *pre-packaged insolvency proceedings*) — це різновид процедури неплатоспроможності, за якої продаж бізнесу боржника або його життєздатної частини попередньо готується до формального відкриття провадження, а після його відкриття оперативно затверджується та реалізується в межах судової чи іншої передбаченої законом процедури. Метою такого механізму є збереження вартості бізнесу як діючого підприємства (*going concern*), скорочення витрат і тривалості провадження та запобігання знеціненню активів боржника.

провадження кредитором або боржником [7], перевіркою обґрунтованості вимог заявника, встановлення наявності чи відсутності спору про право [8], співвідношенням конкурсного та позовного проваджень, а також визначенням юрисдикційних і процесуальних передумов відкриття провадження у справі [9]. Такий підхід узгоджується з положеннями ст. 39 КУзПБ, у межах якої підготовче засідання виконує функцію первинної процесуальної перевірки допустимості переходу від індивідуальних способів захисту права до спеціального режиму провадження у справі про банкрутство. Значний науковий інтерес також становлять питання правового режиму майна боржника з моменту відкриття провадження у справі про банкрутство, зокрема обмеження майнової автономії боржника, запровадження мораторію на задоволення вимог кредиторів та співвідношення цих наслідків із завданням збереження майнової маси боржника. У цьому аспекті відкриття провадження не зводиться до формальної процесуальної дії господарського суду, а є юридичним фактом, з яким пов'язується трансформація правового режиму боржника, кредиторів і майна боржника. Саме тому в сучасній доктрині обґрунтовано посилюється увага до відкриття провадження як процесуального та матеріально-правового фільтра, що має запобігати використанню процедур банкрутства поза їх функціональним призначенням.

Окремий напрям сучасних досліджень пов'язаний із запровадженням у національне законодавство процедур превентивної реструктуризації, імплементаційним впливом Директиви (ЄС) 2019/1023 про превентивні рамки реструктуризації та появою у КУзПБ Книги третьої, присвяченої превентивній реструктуризації. Такі праці мають вагомe значення для формування доктринальних підходів до раннього реагування на фінансові труднощі боржника, визначення критеріїв доступу до превентивних процедур і розмежування превентивної реструктуризації з класичними судовими процедурами банкрутства. Разом із тим у цьому сегменті науковий фокус здебільшого зосереджується на правовій природі, механізмах, учасниках і наслідках самої превентивної реструктуризації [10—17], тоді як питання її зворотного впливу на логіку відкриття провадження у справах про банкрутство юридичних осіб залишається дослідженим неповною мірою. Зокрема, подальшо-

го аналізування потребує питання, чи змінює розвиток превентивних механізмів саме розуміння відкриття провадження у справі про банкрутство — від переважно реактивного процесуального етапу до елемента ширшої системи раннього виявлення, фільтрації та правового впорядкування фінансової неспроможності боржника.

У зарубіжній науці стадія відкриття провадження (*commencement of insolvency proceedings*) посідає центральне місце в осмисленні всієї архітектури інституту неплатоспроможності, зокрема це дослідження Д. Фабера, Н. Вермюнта, Дж. Кілборна, Т. Ріхтера, В. Фінч, Д. Мілмана, Г. Макормака, Г.-Я. Буна, Б. Весселса, Г. Айденмюллера. Стадія відкриття трактується як точка згину всієї процедури: саме вона визначає доступ до колективного механізму, юридичну кваліфікацію дій боржника та кредиторів, момент застосування мораторію, початок «підозрілого періоду» для оспорування правочинів, а також структуру подальшого руху справи (*liquidation vs restructuring*). У цих працях *commencement* постає не технічною, а політико-економічною конструкцією, через яку держава фактично формує модель поведінки суб'єктів ринку. Європейське право, зокрема Регламент (ЄС) 2015/848 та Директива (ЄС) 2019/1023, додає додатковий вимір. Регламент встановлює не критерії неплатоспроможності, а юрисдикційний алгоритм відкриття провадження через концепцію *COMI* (*Centre of Main Interests*), що визначає місце відкриття головного провадження та подальшу взаємодію з іншими державами-членами. Директива ж прямо змінює філософію допуску до процедур, запроваджуючи концепцію імовірної неплатоспроможності (*likelihood of insolvency*), що істотно впливає на критерії *commencement* у національних правових порядках. У такому порівняльному контексті українська наука нині не пропонує комплексного дослідження, у якому стадія відкриття провадження у класичних банкрутних справах була б проаналізована крізь призму міжнародних стандартів, зарубіжної доктрини та європейського права у його сучасній багатовимірності. Ця наукова прогалина є ваговою, оскільки великою мірою визначає якість усього інституту банкрутства. Невірно сконструйована або надмірно формалізована стадія відкриття провадження призводить до деформації всієї подальшої процедури: від вибору моделі провадження

до можливостей реструктуризації; від ефективності мораторію до результативності інструментів оспорювання правочинів. Саме тому комплексне дослідження, що інтегрує міжнародні стандарти, зарубіжні доктринальні підходи та європейське право, є не лише науково виправданим, а й практично необхідним в умовах трансформації українського інституту неплатоспроможності.

Мета статті полягає у комплексному доктринальному та порівняльно-правовому дослідженні відкриття провадження у справі про банкрутство як самостійної стадії судової процедури неплатоспроможності з урахуванням міжнародних стандартів, зарубіжних доктринальних підходів, права ЄС та положень КУзПБ, а також у формулюванні науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення українського законодавства і практики його застосування.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань: охарактеризувати міжнародні стандарти та європейські підходи до ініціювання процедур неплатоспроможності; проаналізувати зарубіжні доктринальні підходи до критеріїв доступу до процедур неплатоспроможності та процесуальних фільтрів їх відкриття; обґрунтувати напрями вдосконалення українського законодавства та правозастосування з урахуванням міжнародних і європейських орієнтирів.

Результати дослідження. Проаналізовано міжнародні рамкові документи, що визначають «еталонні» підходи до відкриття провадження у справі про банкрутство, а також ключові доктринальні підходи до відкриття провадження (*commencement*) у контексті банкрутства.

У доктрині міжнародного права неплатоспроможності (*Insolvency Law*) цей аспект характеризується як відкриття провадження у справі про неплатоспроможність (*commencement of insolvency proceedings*) — подія, що трансформує правовий статус боржника та запуск механізму колективного задоволення вимог кредиторів.

У **Законодавчому посібнику з питань неплатоспроможності ЮНСІТРАЛ (*Legislative Guide on Insolvency Law (UNCITRAL)*)** відкриття провадження розглядається не лише як процесуальна передумова подальшого руху справи, а один із ключових елементів конструкції провадження у справах про неплатоспроможність [18, 19]. Саме з цим пов'язується перехід від індивідуальних способів стягнення до колективної про-

цедури, визначення правового режиму майна боржника, застосування мораторію на індивідуальні дії кредиторів, формування меж участі кредиторів у процедурі та запуск подальших процесуальних механізмів. У цьому контексті відкриття провадження виконує не лише техніко-процесуальну, а й системоутворювальну функцію, адже створює передбачувану початкову точку для застосування спеціального режиму неплатоспроможності. Особливе значення надається критеріям доступу до процедур неплатоспроможності. Вони мають забезпечувати баланс між своєчасним реагуванням на фінансову неспроможність боржника, захистом кредиторів від знецінення майнової маси та запобіганням необґрунтованому використанню процедур неплатоспроможності. У цьому контексті ЮНСІТРАЛ орієнтує законодавця на використання економічно змістовних критеріїв неплатоспроможності, насамперед тесту нездатності боржника сплачувати борги у міру настання строків їх виконання (*cash-flow test / cessation of payments test*). Балансовий тест, що ґрунтується на співвідношенні активів і зобов'язань боржника, може використовуватися як додатковий критерій, однак окремо він не завжди відображає реальну здатність боржника виконувати грошові зобов'язання. Такий підхід обґрунтовано зміщує акцент із формального бухгалтерського стану боржника на його фактичну платоспроможність та ліквідність.

Посібник також виходить із доцільності диференціації стандартів відкриття провадження залежно від того, хто ініціює процедуру — боржник чи кредитор. У разі звернення боржника процедура має бути достатньо доступною та оперативною, оскільки надмірні бар'єри можуть стимулювати запізниті звернення й поглиблення фінансової кризи. Натомість за заявою кредитора законодавство має передбачати належні процесуальні гарантії для боржника, зокрема повідомлення про заяву, можливість бути вислуханим, заперечити проти вимоги кредитора або проти наявності підстав для відкриття провадження. Така асиметрія не свідчить про перевагу інтересів боржника над інтересами кредиторів, а спрямована на запобігання необґрунтованому відкриттю колективної процедури за ініціативою окремого кредитора. Простежується також прагнення поєднати оперативність відкриття провадження з процесуальними гарантіями проти зловживань. З одного боку,

затягування періоду між поданням заяви та відкриттям провадження може погіршувати майновий стан боржника, ускладнювати збереження активів і знижувати ефективність майбутньої процедури. З іншого боку, відкриття провадження без належної перевірки мінімальних передумов може створювати ризик використання процедур неплатоспроможності як засобу тиску на боржника. Тому законодавча модель має забезпечувати швидку, але достатню перевірку підстав для відкриття провадження, особливо у випадках, коли заяву подає кредитор. Окрему увагу ЮНСІТРАЛ приділяє питанню оприлюднення інформації про процедуру. Для забезпечення рівного доступу кредиторів до участі в провадженні важливим є належне повідомлення про відкриття процедури. Передчасне або надмірне оприлюднення інформації до відкриття провадження може завдати боржникові непропорційної репутаційної та економічної шкоди. Тому виваженішим є підхід, за якого публічне інформування пов'язується насамперед із фактом відкриття провадження, а не лише поданням заяви.

З урахуванням викладеного Законодавчий посібник з питань неплатоспроможності ЮНСІТРАЛ дає змогу розглядати відкриття провадження як правову межу, з якої починає діяти спеціальний режим колективного врегулювання неплатоспроможності. Для українського права це має методологічне значення, адже орієнтує на оцінку відкриття провадження у справі про банкрутство не як формальної процесуальної дії господарського суду, а як стадії, що визначає допустимість переходу до спеціального режиму захисту прав кредиторів, обмеження майнової автономії боржника та збереження його майнової маси. Відповідно, критерії відкриття провадження мають бути достатньо чіткими, економічно обґрунтованими та процесуально збалансованими, щоб одночасно забезпечувати своєчасний доступ до процедур неплатоспроможності та запобігати їх використанню всупереч функціональному призначенню.

Модельний закон ЮНСІТРАЛ про транскордонну неплатоспроможність (UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency, MLCBI) [20, 21] формує наднаціональний каркас, який безпосередньо впливає на питання відкриття провадження у справі про банкрутство, хоча й не уніфікує матеріальних підстав неплатоспроможності. Ключовим є визначення «іноземного

провадження» (ст. 2 (а)), що встановлює критерії його належного відкриття: провадження має бути колективним, здійснюватися за законом про неплатоспроможність і перебувати під контролем або наглядом іноземного суду [22]. Лише таке провадження може бути визнане в іншій юрисдикції. Модельний закон значно розширює коло суб'єктів, здатних ініціювати місцеву процедуру. Згідно зі ст. 11 іноземний представник має право подати заяву про відкриття провадження відповідно до внутрішнього права держави, якщо виконано її національні критерії. Стаття 13 зрівнює процесуальні можливості іноземних кредиторів із правами місцевих. Отже, підстави відкриття (*commencement*) залишаються національними, але доступ до національного суду стає транскордонним. Вирішальне значення для відкриття провадження має ст. 31, що встановлює спростовну презумпцію неплатоспроможності: визнання іноземного головного провадження (*foreign main proceeding*) вважається достатнім доказом неплатоспроможності для відкриття місцевої процедури, якщо внутрішнє право вимагає доведення такого стану. Це істотно знижує процесуальні витрати й час, необхідний для відкриття провадження (*commencement*), і забезпечує узгодженість процедур відкриття у різних юрисдикціях. Момент визнання іноземного головного провадження функціонально наближається до моменту відкриття справи в державі імплементації: ст. 20 передбачає автоматичне зупинення індивідуальних вимог і обмеження розпорядження активами, якщо суд не визначить інше. Це призводить до створення подвійної моделі відкриття провадження: формально відкриття місцевого провадження залишається актом національного суду за внутрішніми критеріями, однак у транскордонному вимірі саме визнання іноземного головного провадження (*foreign main proceeding*) здатне породжувати типові наслідки банкрутства. Акцент зміщується з питання статусу першого за часом відкриття провадження на критерій центру основних інтересів боржника (COMI) та пріоритетність іноземного головного провадження (*foreign main proceeding*) як «опорної» процедури. Для держави, що імплементує Модельний закон, це означає: визнання іноземного провадження за критеріями ст. 2; надання іноземному представникові та іноземним кредиторам права ініціювати місцеве провадження; використання факту визнання

іноземного головного провадження як доказового каналу для спрощення національного *commencement*. Отже, Модельний закон формує методологічні стандарти для оцінки відкриття провадження, перетворюючи його на механізм, що функціонує у взаємодії кількох юрисдикцій, а не суто у внутрішньодержавних межах.

Принципи Світового банку (World Bank Principles for Effective Insolvency and Creditor / Debtor Regimes) [23] визначають відкриття провадження у справі про банкрутство як системоутворювальний елемент режиму неплатоспроможності, покликаний забезпечити ефективний, прозорий і справедливий доступ до колективних процедур. Процедури банкрутства мають застосовуватися до всіх корпоративних суб'єктів, зокрема й державних підприємств, за винятком вузьких і чітко визначених категорій. У частині критеріїв допуску Принципи наголошують на необхідності забезпечення реального та економічно доступного входу до процедури: надмірні судові збори або високі депозити неприпустимі, оскільки позбавляють можливість користуватися процедурою значну частину суб'єктів, насамперед малий і середній бізнес. Основним критерієм відкриття провадження має бути нездатність боржника сплачувати борги у строк (*liquidity / cash-flow test*), а балансовий тест (*balance-sheet test*) допускається лише як додатковий. Право на подання заяви мають як боржник, так і кредитор. У разі кредиторської ініціативи боржник повинен бути негайно повідомлений і мати можливість заперечити вимоги, а суд — ухвалити рішення у стислий строк. За наявності ризиків зловживань допускається запровадження тимчасового адміністратора (керуючого) з обмеженими повноваженнями. Суд зобов'язаний здійснювати об'єктивну перевірку мотивів та обставин ініціювання провадження; у разі спроби неправомірного відкриття (*commencement*) передбачено механізми відмови або припинення справи. Принципи підкреслюють необхідність узгодженості правил відкриття провадження із системою кредитних і корпоративних відносин — механізмами забезпечення, реєстрами, інструментами стягнення та стандартами прозорості. Така інтегрованість є умовою ефективного відновлення активів і довіри кредиторів. Принципи Світового банку формують у такий спосіб нормативний орієнтир для оцінки національних моделей відкриття провадження: доступ має бути швидким і

недискримінаційним; критерії неплатоспроможності — реалістичними і з пріоритетом тесту ліквідності; захист від зловживань — забезпеченим як щодо боржника, так і кредиторів; суд — незалежним та оперативним. Відхилення від цих стандартів спричиняє зниження ефективності інституту банкрутства, втрату довіри кредиторів та обмеження можливостей для реальної реструктуризації бізнесу.

Регламент (ЄС) 2015/848 про провадження у справах про неплатоспроможність відіграє у межах європейського правового простору ключову роль у регулюванні доступу до процедур неплатоспроможності [24]. Його призначення полягає не в уніфікації матеріально-правових підстав неплатоспроможності чи змісту національних процедур, а у встановленні спільних правил міжнародної юрисдикції, визнання проваджень, застосовного права та координації проваджень, відкритих у різних державах — членах ЄС. Отже, він формує насамперед юрисдикційний і координаційний рівні європейського режиму неплатоспроможності, залишаючи матеріальні критерії відкриття провадження у сфері національного права держави відкриття провадження.

Регламент запроваджує ключове поняття — центр основних інтересів (*COMI*²). Для юридичної особи презюмується, що *COMI* розташований за місцем її зареєстрованого офісу, якщо не доведено інше. Водночас така презумпція має обмежене значення у випадках нещодавнього переміщення зареєстрованого офісу, що спрямовано на зменшення ризику штучної зміни юрисдикції напередодні відкриття провадження. Саме *COMI* визначає компетенцію судів держави-члена щодо відкриття основного провадження у справі про неплатоспроможність (*main insolvency proceedings*), наслідки якого, за загальним правилом, мають універсальний характер у межах правового простору ЄС. Це має фундаментальне значення для транскордонних кор-

² *COMI* (*Centre of Main Interests*) — центр основних інтересів боржника, тобто юрисдикція, з якою боржник має найтісніший і найоб'єктивніше встановлюваний економічний та управлінський зв'язок. У праві ЄС (Регламент (ЄС) 2015/848) *COMI* визначає, в якій державі відкривається головне провадження з неплатоспроможності. Критерій ґрунтується на місці, де боржник фактично веде свою господарську діяльність, де розташовані його менеджмент, основні активи та де кредитори можуть очікувати здійснення контролю.

порацій, оскільки дає змогу запобігти *forum shopping*³, дублюванню проваджень та конкуренції між юрисдикціями. Нормативне закріплення презумпції *COMI*, яка може бути спростована за наявності належних фактичних підстав, підвищує передбачуваність визначення міжнародної юрисдикції під час відкриття провадження у справі про неплатоспроможність.

Сфера дії Регламенту (ЄС) 2015/848 охоплює не лише традиційні ліквідаційні та реорганізаційні процедури, а й окремі превентивні процедури, а також спеціальні механізми координації проваджень щодо груп компаній. Вторинні територіальні провадження (*Secondary (territorial) proceedings*) можуть бути відкриті в державі, де боржник має філію чи представництво, інший відокремлений структурний підрозділ (*establishment*⁴) за умови, що основні процедури уже відкрито в *COMI*. Вторинні провадження виконують функцію територіальної корекції універсальності основного провадження: вони дають змогу врахувати наявність активів, кредиторів або господарської діяльності боржника в іншій державі-члені, не заперечуючи провідної ролі основного провадження, відкритого за місцем *COMI*. У такий спосіб Регламент поєднує централізацію транскордонної процедури з можливістю локального захисту прав та інтересів, пов'язаних із діяльністю боржника в інших юрисдикціях.

Для проблематики відкриття провадження у справі про банкрутство значення Регламенту полягає передусім у тому, що він встановлює

європейську модель юрисдикційної перевірки передумов відкриття провадження у транскордонних справах. Компетентний суд або інший уповноважений орган має оцінити не лише наявність підстав для відкриття провадження відповідно до національного права, а й те, чи має відповідна держава-член міжнародну юрисдикцію з огляду на *COMI* боржника або наявність його *establishment*. Тому в європейському контексті відкриття провадження має складну природу: матеріально-правові критерії неплатоспроможності визначаються національним правом, тоді як юрисдикційні передумови і транскордонні наслідки провадження — безпосередньо Регламентом. Водночас Регламент не встановлює єдиного європейського тесту неплатоспроможності — ані балансового, ані тесту припинення платежів, ані тесту грошового потоку, ані їх комбінованої моделі. Питання, за яких саме обставин боржник вважається неплатоспроможним або таким, що потребує доступу до відповідної процедури, залишається предметом національного регулювання. Такий підхід дає змогу зберегти автономію правових систем держав-членів і врахувати відмінності їхніх економіко-правових моделей, але водночас зумовлює неоднорідність стандартів доступу до процедур неплатоспроможності. Відмінності у визначенні неплатоспроможності, доказових стандартах, строках реагування на фінансові труднощі та ролі суду на етапі відкриття провадження можуть впливати на становище кредиторів і боржників у різних юрисдикціях, а також створювати передумови для регуляторного арбітражу. Отже, Регламент (ЄС) 2015/848 забезпечує уніфікацію не матеріальних критеріїв неплатоспроможності, а правил транскордонної юрисдикції, визнання та координації проваджень. Його значення для стадії відкриття провадження полягає в тому, що національна перевірка підстав неплатоспроможності доповнюється європейським юрисдикційним фільтром, побудованим навколо категорій *COMI*, *establishment*, основного та вторинного проваджень. Саме в цьому виявляється дуалістична природа європейської моделі: вона забезпечує передбачуваність транскордонної юрисдикції, але залишає державам-членам простір для самостійного визначення матеріальних умов доступу до процедур неплатоспроможності.

Незважаючи на обмеження Регламенту, ЄС загалом прагне розширити спектр інструментів неплатоспроможності. Так, Директива (ЄС)

³ *Forum shopping* — ситуація, коли сторона у спорі свідомо обирає юрисдикцію, суд або процедуру, які, на її думку, забезпечать найвигідніший результат, а не ті, що об'єктивно повинні розглядати справу за законом. У контексті банкрутства *forum shopping* означає спробу боржника чи кредитора «перемістити» спір у той суд або правопорядок, де: легше відкрити провадження; вигідніший режим захисту активів; сприятливіша судово практика; м'якші критерії неплатоспроможності. У правових системах ЄС цей феномен тісно пов'язаний із зловживанням вибором *COMI*; у національному контексті — з пошуком «зручного суду», що підриває єдність практики та довіру до судових процедур.

⁴ Це поняття не слід механічно ототожнювати лише з філією чи представництвом у формально-реєстраційному значенні, оскільки воно охоплює місце діяльності, в якому боржник здійснює або здійснював у передбачений Регламентом період нетимчасову господарську діяльність із використанням людських ресурсів і майна.

2019/1023 [25] про превентивну реструктуризацію, погашення заборгованості та заходи з підвищення ефективності процедур неплатоспроможності і реструктуризації стимулює національні законодавства до запровадження механізмів раннього втручання у бізнес у разі ризику неплатоспроможності. Хоч ця Директива прямо не регламентує «момент відкриття провадження» у класичному значенні, вона змінює парадигму [26]: акцент зміщується від ліквідації до спасіння бізнесу, а доступ до процедури повинен бути відкритим ще за перших ознак фінансових труднощів, а не після настання повної неплатоспроможності. Це має прямі наслідки для доктринального та судового тлумачення змісту й суті стадії відкриття провадження у справі про банкрутство на національному рівні: тести несплати чи балансу можуть доповнюватися критеріями ймовірної неплатоспроможності або ризику тривалої неплатоспроможності.

У сучасній науковій літературі послідовно підкреслюється подвійний характер проблематики, пов'язаної з Регламентом (ЄС) 2015/848 про процедури неплатоспроможності (переглянута редакція). З одного боку, Регламент має суто межовий характер регулювання, він охоплює питання міжнародної юрисдикції, визнання та виконання рішень, координації між провадженнями у різних юрисдикціях, але не втручається у матеріальне право неплатоспроможності (*substantive insolvency law*) держав-членів. Такий підхід забезпечує збереження автономії національних моделей банкрутства, які залишаються відповідальними за встановлення критеріїв неплатоспроможності, умов доступу до процедур, статусу учасників та економічних механізмів врегулювання заборгованості. З іншого боку, обмеженість гармонізації матеріально-правових стандартів створює ризики, які доктрина оцінює як системні. Зокрема, у випадках транскордонної діяльності, мультинаціональних корпоративних структур та груп компаній відсутність уніфікованих матеріальних критеріїв неплатоспроможності сприяє явищам *forum shopping*, *regulatory arbitrage* та нерівності у становищі кредиторів залежно від визначення центру основних інтересів боржника (*COMI*). У науковій літературі слушно наголошується, що різниця між юрисдикціями у підходах до початку процедур, пріоритетів кредиторів, механізмів реструктуризації та ліквідації фактично дозволяє суб'єктам обирати найсприятливіше правове се-

редовище, що може підривати справедливість та ефективність системи колективного врегулювання неплатоспроможності. Це особливо актуально для випадків стратегічного переміщення *COMI* з метою отримання вигіднішого режиму реструктуризації, на що звертають увагу провідні європейські дослідники [27, 28].

Критично оцінюється в літературі й імплементація Директиви (ЄС) 2019/1023 про превентивні реструктуризаційні рамки [29, 30]. Директива, спрямована на раннє втручання та запобігання стійкій неплатоспроможності, істотно трансформує підходи до реструктуризації боргу, однак практика деяких держав-членів, що здійснили її буквальну імплементацію, засвідчує структурні проблеми. По-перше, відзначається перевантаженість суб'єктів реструктуризації, зокрема з незалежними експертами, наглядовими органами та судами, що не завжди мають достатню інституційну спроможність для забезпечення швидкого та якісного процесу. По-друге, брак чітких критеріїв переходу з превентивної стадії до класичної процедури неплатоспроможності призводить до правової невизначеності та неоднаковості правозастосування. Дискусійним залишається й питання моменту відкриття провадження у межах превентивних процедур: чи слід ним вважати початок переговорів, подання плану, його затвердження чи лише формальне відкриття судового провадження. У низці правопорядків це спричинило суперечності щодо настання процесуальних наслідків, зокрема введення мораторію, зміни статусу кредиторів та меж судового контролю. Загалом зазначені доктринальні застереження демонструють, що обмежена гармонізація матеріального права неплатоспроможності у поєднанні з розширенням превентивних реструктуризаційних механізмів створює для правозастосування як можливості, так і виклики, що вимагають подальшого методологічного та нормативного осмислення. Для національних правопорядків, зокрема України, це має безпосереднє значення в контексті розвитку законодавства про банкрутство відповідно до європейських стандартів та потреб забезпечення правової визначеності.

У зарубіжній економіко-правовій доктрині стадія відкриття провадження у справі про неплатоспроможність / банкрутство розглядається як самостійний, концептуально навантажений інститут, а не «технічний старт» процедури. На основі аналізування та систематизації значного

масиву наукової літератури виокремлено п'ять доктринальних підходів щодо її правової природи, суті, значення та змісту: процесуально-фільтраційний (догматичний), економіко-функціональний (*law & economics*), реструктуризаційно-превентивний (*rescue culture*), транскордонно-універсалістський (юрисдикційний), соціально-інклюзивний.

Процесуально-фільтраційний (догматичний) підхід до стадії відкриття провадження у справі про банкрутство виходить із того, що цей етап є насамперед механізмом процесуального допуску до колективної процедури (*insolvency proceedings*), а не економічною чи корпоративно-управлінською подією. Відкриття провадження розуміється як інституційний фільтр, що виконує щонайменше три базові функції: відсіває безпідставні заяви або заяви, спрямовані на зловживання правами; підтверджує компетентний суд та належний вид провадження (ліквідаційне, відновлювальне тощо); фіксує юридичний момент, з якого починають діяти ключові наслідки банкрутства (мораторій на задоволення вимог кредиторів, формування ліквідаційної маси, визначення підозрілого періоду для оспорування правочинів тощо) [31, 32].

Процесуально-фільтраційний підхід одночасно є догматичним, оскільки його методологічна основа спирається на класичний правовий догматизм — аналізування норм права у їхній внутрішній структурі, ієрархії, логіці та системних зв'язках. У межах цього підходу стадія відкриття провадження у справі про банкрутство розглядається не як економічний чи управлінський феномен, а як юридична конструкція, що виконує формалізовані процесуальні функції: визначення компетентного суду, підтвердження наявності підстав для доступу до процедури, фіксування моменту початку дії спеціальних наслідків (мораторію, формування майнової маси, підозрілого періоду тощо). Слово «фільтраційний» у назві підходу відображає функцію відсівання, а «догматичний» — спосіб мислення, що зосереджується на чистій юридичній формі, нормативній техніці, тлумаченні критеріїв неплатоспроможності та процесуальних порогів. Це підхід, у якому право розуміється як самодостатня нормативна система, а роль економічних або управлінських чинників мінімізується.

Нормативну форму інституту відкриття провадження становлять: зміст правових критеріїв (*tests of insolvency*), правила про належних заяв-

ників, процесуальні вимоги до заяви, юридичні наслідки моменту відкриття провадження у справі про банкрутство. Така парадигма розглядає стадію відкриття провадження як юридичний інститут, відокремлений від економічної реальності. Ключовим стає питання не про те, коли боржника слід рятувати з економічного погляду, а чи виконані законодавчі умови для запускання процедури. Оскільки відкриття провадження є «вхідними воротами» до всієї системи, догматичний підхід намагається мінімізувати судовий розсуд, стандартизувати критерії та забезпечити однаковість застосування.

Наголошується зокрема на тому, що у різних правопорядках стадія *commencement* структурована довкола низки формалізованих елементів: критерію неплатоспроможності (*cash-flow test / balance-sheet test*), суб'єктного складу заявників (боржник, окремі категорії кредиторів, органи влади), стандартів доказування та презумпцій (зокрема презумпції неплатоспроможності за певних фактів несплати), а також законодавчо фіксованих наслідків відкриття для боржника, кредиторів, забезпечених кредиторів, працівників та інших стейкхолдерів. По суті, відкриття провадження в цій доктринальній моделі є точкою перетину матеріального права неплатоспроможності та процесуального механізму його реалізації: лише ті випадки, які пройшли крізь фільтр відкриття провадження (*commencement*), набувають статусу колективного провадження з усім комплексом спеціальних наслідків [33].

Подібний, хоча й ширший за охопленням, ракурс у рамках аналізованого підходу демонструють В. Фінч та Д. Мілман [34]. Для них стадія відкриття провадження — це момент, у який «абстрактні» цілі й цінності корпоративного права неплатоспроможності (захист кредиторів, справедливий розподіл, ефективність, *accountability* менеджменту) трансформуються в конкретні процесуальні пороги (*thresholds*), що визначають, хто, коли і на яких умовах здатен потрапити до системи. Вимоги до змісту заяви, розміру та характеру вимог кредиторів, стандарту неплатоспроможності, доказової бази — усе це, у межах процесуально-фільтраційного підходу, розглядається як інструменти тонкого налаштування доступу до процедури. Отже, питання, чи є стадія відкриття провадження надто легкою або надто жорсткою, безпосередньо пов'язано з політичним вибором законодавця

щодо ступеня захисту кредиторів, толерантності до підприємницького ризику та ролі суду як «вартового воріт» до банкрутства.

Сильні сторони аналізованого підходу, на нашу думку, полягають у високому рівні юридичної визначеності й передбачуваності: чітко окреслені процесуальні критерії дають змогу обмежити судовий розсуд у питаннях доступу до процедури, мінімізувати арбітрарність і забезпечити однакове застосування закону. Процесуально-фільтраційна модель є також відносно технологічно нейтральною: вона може бути імплементована в різних економічних системах, змінюючи лише параметри тестів і порогів. Водночас звернімо увагу й на істотні ризики: схильність до формалізму, коли юридична форма бере гору над економічною реальністю; можливість того, що надмірно суворі фільтри блокують вхід до процедур життєздатним боржникам, які потребують реструктуризації; недостатнє опрацювання макроекономічних наслідків обраної конфігурації *commencement* (вплив на вартість капіталу, поведінку менеджменту щодо своєчасності звернення, загальний рівень ефективності системи). Отже, процесуально-фільтраційний підхід забезпечує структурну ясність і внутрішню логіку стадії відкриття провадження, але потребує доповнення економіко-функціональним та «рятувальним» (*rescue*) вимірами, аби уникнути перетворення *commencement* на суто формальний бар'єр, відірваний від цілей збереження економічно доцільного бізнесу.

Економіко-функціональний (*law & economics*) підхід до відкриття провадження у справі про банкрутство виходить із того, що інститут неплатоспроможності має оцінюватися передусім крізь призму ефективності (*efficiency*) та мінімізації сукупних суспільних витрат фінансової неспроможності [35, 36].

Найпослідовніше такий підхід розвиває Г. Ейденмюллер, який пропонує функціональну модель порівняння правопорядків за єдиним економічним мірилом (*yardstick of economic efficiency*) та фокусується на агентських конфліктах (*agency problems*) у корпоративному управлінні банкрутством (*bankruptcy governance*) [37, 38]. У цій парадигмі ціль корпоративного банкрутства формулюється як максимізація сукупної вартості фірми (*firm-value maximization*), а не механічна реалізація попередньо сформованих суб'єктивних прав. Відкриття провадження (*commencement of proceedings*) розглядається

як ключовий параметр у цій економічній моделі: момент входу до процедури має бути обраний так, щоб мінімізувати сумарні витрати фінансової неспроможності (*deadweight costs of financial distress*) і водночас зменшити агентські конфлікти між акціонерами, менеджментом та кредиторами. Занадто пізнє відкриття провадження, за надмірно жорсткого стандарту доступу, призводить до руйнування вартості бізнесу (розпродаж активів «у вогні», втрата ділових зв'язків, технологічної та людської складової, *escalation of commitment* менеджменту), а також до знищення робочих місць. Натомість надто раннє відкриття, за м'якого стандарту, створює серйозний моральний ризик (*moral hazard*): менеджмент може перекладати втрати на кредиторів, а легкість доступу до процедури послаблює ринкову та договірну дисципліну боржника, що в довгостроковій перспективі здорожчує кредит і капітал. У цьому сенсі стандарт відкриття провадження (*commencement standard*) стає інструментом регулювання поведінки директорів у зоні неплатоспроможності (*zone of insolvency*): чим чіткіше й прогнозованіше сформульовані критерії доступу, тим менше простору для опортуністичної затримки або передчасного звернення.

З економіко-функціонального погляду оптимальний поріг відкриття провадження повинен: запобігати гонитві за активами (*race to the assets*) та деструктивному індивідуальному стягненню; стимулювати своєчасне звернення до суду, коли ще можливе збереження вартості бізнесу; не породжувати надмірних транзакційних витрат на підтвердження неплатоспроможності; кореспондувати з режимом обов'язків директорів у передбанкрутний період. У цьому контексті роботи А. Гурреа-Мартінеса, присвячені економічно обґрунтованій моделі обов'язків директорів у «зоні неплатоспроможності», логічно розвивають ідеї Г. Ейденмюллера: обов'язок своєчасно ініціювати провадження або вжити заходів щодо реструктуризації розглядається як інструмент мінімізації ризику «проїдання» кредиторського капіталу та деструктивного авантюрного ризику із метою штучного відновлення платоспроможності *gambling for resurrection* [39].

Перевагою економіко-функціонального підходу є, на нашу думку, концептуальна прозорість: він пропонує чіткий нормативний критерій — ефективність (*efficiency*) у сенсі максимізації сукупної вартості та мінімізації адміністративних і дисторсійних витрат. Це дає змогу порів-

нювати моделі відкриття провадження в різних юрисдикціях за єдиним масштабом, оцінюючи, наскільки обраний стандарт сприяє швидкому виявленню «неліквідних» боржників, збереженню життєздатних бізнесів та дисциплінуванню поведінки директорів. Крім того, він дозволяє системно поєднати стандарт відкриття провадження з іншими елементами режиму корпоративної неплатоспроможності: субординацією вимог, правилами оспорювання правочинів, конструкцією обов'язків директорів і, ширше, інституційною спроможністю судів та арбітражних керуючих.

Водночас цей підхід має свої межі. По-перше, редукція банкрутства до економічного рівняння створює ризик недооцінювання соціальних, регіональних та політичних вимірів неплатоспроможності (зайнятість, регіональна політика, захист споживачів тощо). По-друге, моделювання оптимального моменту відкриття провадження неминуче спирається на низку припущень (щодо раціональності суб'єктів, повноти інформації, передбачуваності судової практики), які не завжди відповідають реаліям країн із низькою інституційною якістю. По-третє, домінування критерію ефективності може призвести до недооцінювання цінностей розподільної справедливості (*distributive justice*), зокрема захисту слабших кредиторів, працівників, дрібних контрагентів, які не мають ресурсів для еквівалентного договірному самозахисту. Отже, економіко-функціональний підхід є надзвичайно переконливим як аналітична рамка, але потребує корегування через залучення соціально-правових і політико-економічних чинників під час проектування конкретних норм щодо відкриття провадження у національних правопорядках.

Реструктуризаційно-превентивний (*rescue culture*) підхід у сучасній європейській доктрині неплатоспроможності ґрунтується на ідеї зміщення акценту з ліквідації на збереження життєздатного бізнесу. Г. Маккормак, Дж.Л.Л. Гант, Г.-Я. Бун, Б. Весселс, С. Мадаус та інші науковці розглядають відкриття провадження у справі про банкрутство не як початок ліквідаційної траєкторії, а як точку входу до інструментів рятування бізнесу та реструктуризації боргу (*business rescue*).

Відкриття провадження конструюється через питання не стільки фактичної неплатоспроможності боржника, скільки наявності розумної перспективи (*reasonable prospect*) відновлення

його життєздатності з використанням колективного механізму. Відповідно, критерій доступу до процедури переноситься з фіксації вже як факту неплатоспроможності, що настала, на більш ранню стадію фінансових труднощів (*financial difficulties*), ймовірної неплатоспроможності (*likelihood of insolvency*) або серйозної загрози неплатоспроможності у середньостроковій перспективі [40, 41]. Саме цю логіку пізніше кодифіковано в Директиві (ЄС) 2019/1023 [42], яка вимагає, щоб превентивні реструктуризаційні рамки були доступні боржникам на стадії ймовірності неплатоспроможності, до настання класичної неплатоспроможності у значенні традиційних тестів. На доктринальному рівні це означає радикальне переоцінювання змісту стадії відкриття провадження. У межах *rescue culture* відкриття провадження — це не лише верифікація тесту неплатоспроможності, а й селекція боржників за ознакою потенційної життєздатності: право на доступ до процедури пов'язується з наявністю реалістичного, обґрунтованого плану порятунку (*viability test*), а не лише з констатацією дефіциту ліквідності чи негативного власного капіталу.

У працях деяких вчених наголошено, що превентивні рамки мають діяти як «проникний фільтр» [43, 44]: вони повинні пропускати боржників із перспективою успішної реструктуризації, але не перетворюватися на «санаторій» для нежиттєздатних суб'єктів, яким просто продовжують життя коштом кредиторів.

Переваги реструктуризаційно-превентивного підходу артикулюються доволі послідовно. По-перше, він створює умови для раннього втручання, що дає можливість використати колективні процедури до того, як вартість бізнесу буде зруйнована гонитвою за активами та фрагментарними виконавчими діями. По-друге, така модель потенційно мінімізує руйнівні ефекти ліквідації для зайнятості, інноваційної діяльності та локальних ринків, узгоджуючи регулювання стадії відкриття з ширшою економічною та соціальною політикою ЄС (захист робочих місць, підтримання малого та середнього підприємництва, розвиток інтегрованих ринків капіталу). По-третє, гнучкість стандартів доступу дає змогу диференціювати режими: запроваджувати м'які превентивні процедури для життєздатних боржників і залишати жорсткіші критерії для класичних ліквідаційних проваджень.

Водночас, на нашу думку, варто зауважити і про ризики аналізованого підходу. По-перше, категорії фінансові труднощі (*financial difficulties*) чи ймовірність неплатоспроможності за своєю природою є оціночними, що створює широке поле для різночитань і потенційно нерівномірного правозастосування. По-друге, розширення доступу боржників до превентивних механізмів, особливо за умов дебітороцентричної моделі, може погіршити становище незабезпечених кредиторів, які фактично несуть основний тягар «другого шансу» для бізнесу. По-третє, існує небезпека перетворення превентивних процедур на перехідні зони [30, 45], в яких відсутнє реальне фінансове оздоровлення, а проблемні боржники лише консервують свою ситуацію, накопичуючи приховані втрати в кредиторів і фінансовій системі. По-четверте, така модель істотно підвищує вимоги до судів та практиків з реструктуризації: оцінка життєздатності бізнесу та обґрунтованості плану на стадії відкриття провадження (*ex ante viability assessment*) потребує специфічної експертизи, часових ресурсів та інституційної спроможності, яких далеко не завжди вистачає навіть у розвинених юрисдикціях.

Отже, *rescue culture* не заперечує значення стадії відкриття провадження, а радше змінює її зміст: від акценту на фіксуванні факту банкрутства до фокусування на можливості збереження й трансформації бізнесу. У цій парадигмі момент відкриття провадження одночасно виконує функції: допуску до інструментів колективного врятування (*preventive restructuring frameworks*); інституціоналізації переговорів з кредиторами (*court-supervised negotiations*); створення контрольованого середовища, у межах якого намагаються реалізувати потенціал життєздатності боржника. Питання для подальших досліджень і реформ: де провести межу між легітимним «другим шансом» та небезпекою системного «перетримування» нежиттєздатних боржників; як у цей баланс вмонтовано стандарти відкриття провадження в національних правопорядках, зокрема у законодавстві України.

Транскордонно-універсалістський (юрисдикційний) підхід до стадії відкриття провадження у справі про банкрутство сформувався в межах доктрини міжнародного права неплатоспроможності як відповідь на проблему множинних проваджень щодо транснаціональних боржників та колізію юрисдикцій. Стадія від-

криття провадження у справі про банкрутство розглядається насамперед як інструмент визначення центральної юрисдикції у транскордонній справі та організації подальшої координації між національними правопорядками. Цей підхід поіменований нами як «транскордонний» тому, що стосується ситуацій множинності юрисдикцій і проблеми конкуренції судів; «універсалістський», оскільки вихідною ідеєю є існування одного головного провадження (*main proceeding*), наслідки якого мають пріоритет або універсальний характер щодо інших юрисдикцій; «юрисдикційний», адже акт відкриття провадження тлумачиться як механізм визначення компетентного суду та застосовного права, що структурує всю конфігурацію транскордонного банкрутства. Отже, назва фіксує специфіку аналізованого підходу: він зосереджений на юрисдикційній функції відкриття провадження як системоутворювальній для моделі модифікованого універсалізму і транснаціональної координації процедур.

У працях Дж.Л. Вестбрука, Л.М. Лопаккі, Ч.В. Муні молодшого, І. Меворах та інших дослідників стадія відкриття провадження розглядається насамперед як акт вибору центрального суду та правопорядку, здатного координувати транскордонне провадження, а вже потім як питання матеріальних критеріїв неплатоспроможності.

Класичний універсалізм у версії Д. Вестбрука [31, 46] виходить із того, що банкрутство транснаціонального боржника має вирішуватися в одному «домашньому» суді (*home country court*), який здійснює глобальне провадження (*global insolvency proceeding*), застосовує єдине право та забезпечує всесвітню дію мораторію й інших наслідків відкриття справи. На цьому тлі стадія відкриття головної процедури (*opening of main proceedings*) виконує функцію конститутивного акта, який: закріплює юрисдикцію суду, компетентного вести глобальну справу; запускає глобальний режим захисту активів (*global automatic stay*); задає вихідну точку для застосування єдиного права до основних питань банкрутства. Подальший розвиток доктрини пов'язаний із концепцією модифікованого універсалізму (*modified universalism*), яку автор характеризує як реалістичний компроміс між чистим універсалізмом і територіалізмом. Суд центру основних інтересів боржника (*COMI*) відкриває головне провадження (*main proceeding*), тоді як

інші держави визнають його рішення та надають їм дію у своїх юрисдикціях, але зберігають можливість відкривати другорядні (*secondary / non-main*) провадження щодо локальних активів та інтересів. Саме відкриття головного провадження у *COMI* стає системоутворювальною подією: воно визначає центральний суд, відлік мораторію, обсяг і територіальні межі визнання, а також рамки для координації з другорядними провадженнями.

Л.М. Лопаккі [47, 48] натомість пропонує модель кооперативного територіалізму (*cooperative territoriality*), у якій кожна держава зберігає власне провадження щодо активів на своїй території, але співпрацює з іншими юрисдикціями через угоди та механізми координації. У цій моделі стадія відкриття провадження має радше територіальну природу: кожне відкриття провадження фіксує коло активів і кредиторів, що підпадають під певний національний режим. Однак навіть тут відкриття провадження у справі про банкрутство набуває наднаціонального виміру: саме множинні акти відкриття створюють «карту» паралельних проваджень, які потребують координації, і визначають, які суди можуть брати участь у виробленні спільної стратегії щодо боржника.

Ч.В. Муні молодший [49] пропонує водночас концепцію віртуального універсалізму (*virtual universalism*) та віртуального територіалізму (*virtual territoriality*), підкреслюючи, що питання застосовного права (*choice of law*) у транскордонному банкрутстві неможливо вирішити без чіткої прив'язки до моделі головного та другорядних проваджень. У його підході критичним є не лише те, де відкрито головне провадження, а й те, у який спосіб цей акт відкриття поширює обраний порядок права на окремі масиви правовідносин (договірні, речові, корпоративні). Отже, відкриття провадження стає опорним пунктом і для системи колізійних норм: від нього відраховується компетенція обраного права щодо різних груп відносин, а також межі дії місцевих коригувальних приписів (*overriding mandatory rules*).

І. Меворах [50, 51], досліджуючи феномен модифікованого універсалізму, порушує питання можливості його визнання як звичаю міжнародного права (*customary international law*). Автор звертає увагу на те, що практичне запровадження модифікованого універсалізму через Типовий закон ЮНСІТРАЛ про транскордонну

неспроможність (*UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency*) та Регламент (ЄС) 2015/848 про процедури неплатоспроможності поступово формує стійку практику, в якій саме відкриття головного провадження у *COMI* розглядається як центр усієї транскордонної конфігурації. З огляду на це акт відкриття головного провадження виконує функцію «юридичного якоря» для всього комплексу правозастосовних наслідків: від визнання іноземних рішень і співпраці судів та арбітражних керуючих до застосування єдиного або гармонізованого режиму захисту кредиторів.

Загалом у межах транскордонно-універсалістського підходу стадія відкриття провадження має щонайменше три ключові виміри. По-перше, юрисдикційний: вона остаточно фіксує суд та правопорядок, які претендують на роль «центру тяжіння» у транснаціональній справі, і тим самим визначає, чи реалізуватиметься модель, ближча до універсалізму (*single main proceeding*) чи кооперативного територіалізму (кілька координованих, але самостійних проваджень). По-друге, координаційний: саме момент і місце відкриття головного провадження задають структуру взаємного визнання, застосування Типового закону ЮНСІТРАЛ, режим спільного планування ліквідації чи реструктуризації, а також межі для відкриття другорядних проваджень. По-третє, матеріально-правовий: відкриття провадження у головній юрисдикції визначає момент початку мораторію, старт підозрілого періоду (*suspect period*) для оспорування правочинів, а в транскордонному вимірі — обсяг активів, що підпадають під глобальний чи напівглобальний захист. Переваги такого підходу очевидні: зменшуються транзакційні витрати і хаос під час множинних проваджень; підвищується передбачуваність для кредиторів (особливо фінансових інституцій, що працюють одразу в кількох юрисдикціях); створюється інституційний каркас для координації між судами та адміністраторами (*judicial cooperation*). Водночас і недоліки є істотними. По-перше, модель критично залежить від «чесності» визначення *COMI*: маніпуляції місцем реєстрації чи управління здатні перетворити універсалізм на інструмент *forum shopping*, коли боржник обирає найсприятливішу юрисдикцію на шкоду кредиторам інших держав. По-друге, за відсутності уніфікованого матеріального стандарту неплатоспроможності (*uniform substantive standard of insolvency*) один і

той самий акт відкриття головного провадження може ґрунтуватися на різних критеріях у різних правопорядках, хоча його транскордонні наслідки будуть однаковими. По-третє, зберігається напруження між універсалістською логікою та територіалістськими інтересами держав із сильною локальною політичною або соціальною чутливістю до банкрутства великих роботодавців чи стратегічних підприємств.

Отже, транскордонно-універсалістський підхід демонструє, що стадія відкриття провадження в умовах глобалізованої економіки перестає бути суто внутрішньодержавним процесуальним етапом. Вона набуває характеру ключового механізму розподілу юрисдикційної влади між державами, узгодження прав кредиторів у різних правопорядках і забезпечення цілісності ліквідаційної маси на глобальному рівні. Для правопорядків, які реформують законодавство про банкрутство (зокрема для України в контексті імплементації європейських підходів і Типового закону ЮНСІТРАЛ), це означає необхідність оцінювати правила відкриття провадження не лише крізь призму внутрішніх процесуальних критеріїв, а й їхньої потенційної ролі у транскордонній координації та в інтеграції до моделі модифікованого універсалізму.

Соціально-інклюзивний підхід — ключова ідея полягає у розгляді відкриття провадження у справі про банкрутство як інституційного механізму забезпечення доступу до «другого шансу» (*fresh start*), фінансової реабілітації боржника (*debt relief*) та зниження системних ризиків надмірної заборгованості домогосподарств і мікро-чи малих, середніх суб'єктів господарювання.

У звіті Європейського інституту права (*European Law Institute, ELI*) «*Rescue of Business in Insolvency Law*» та низці споріднених досліджень, підготовлених за підтримки Світового банку та Міжнародного валютного фонду, переконливо обґрунтовано тезу, що традиційні, складні й витратні пороги відкриття провадження де-факто позбавляють дрібних боржників доступу до колективних процедур [1, 40, 52]. У результаті, формально інклюзивна система неплатоспроможності перетворюється на інституційно ексклюзивну, оскільки найуразливіші категорії боржників не можуть подолати фінансові, доказові та процедурні бар'єри, необхідні для *commencement*. Це, зі свого боку, спричиняє накопичення прихованої заборгованості, розширення неформальних («тіньових») практик не-

платоспроможності та зростання структурно-го соціального напруження.

Сучасні порівняльні дослідження [44, 53] демонструють, що вибір законодавцем критерію допуску (*commencement standard*) і рівня процесуальних бар'єрів по-різному впливає на доступність процедур для малого / середнього підприємництва та фізичних осіб у США, Великій Британії, Франції та Німеччині. Моделі з високими «вхідними» вимогами (великий судовий збір, суворий доказовий стандарт, обов'язок сплати авансових витрат) призводять до того, що дрібні боржники фактично залишаються поза формальною судовою системою і змушені вдаватися до приватних реструктуризацій або неформальних домовленостей, позбавлених прозорості й інституційних гарантій. Запровадження Директиви (ЄС) 2019/1023 сприяло подальшому посиленню цього підходу: концепція ризику неплатоспроможності (*likelihood of insolvency*) зробила акцент не на факті несплати, а на можливості раннього доступу до механізмів відновлення платоспроможності. У такій моделі відкриття провадження набуває соціальної цінності як бар'єр від надмірної боргової пастки, а не лише суто юридичного значення початкової процесуальної дії.

Переваги аналізованого підходу полягають у створенні реальних механізмів фінансової інклюзії: доступності процедур для дрібних боржників; зниженні стимулів до «тіньової» неплатоспроможності та ухиленні від судових процедур; послабленні соціально-економічного напруження, пов'язаного з хронічними борговими зобов'язаннями; можливості структурованої, стандартизованої та дешевої процедури для великої кількості однотипних справ (*mass procedure*). Недоліки підходу також є істотними: ризик «розмивання» платіжної дисципліни у разі надмірно м'яких критеріїв доступу; небезпека політизації порогів *commencement* (наприклад, передвиборче полегшення доступу без урахування економічних наслідків); потреба у високій інституційній спроможності судів та адміністраторів, щоб масові спрощені процедури не перетворилися на формальний, позбавлений реабілітаційного змісту «конвеєр»; складність взаємодії таких процедур із корпоративними моделями банкрутства, орієнтованими на максимізацію вартості та захист кредиторів.

Отже, соціально-інклюзивний підхід формує нову перспективу аналізування відкриття про-

вадження у справі про банкрутство: від точки доступу до ліквідації до інструмента соціально-економічної стабілізації та захисту вразливих боржників. У поєднанні з превентивними механізмами реструктуризації цей підхід постає одним із визначальних напрямів сучасної еволюції інституту неплатоспроможності.

На підставі викладеного можемо зробити висновки, що зарубіжна правова доктрина сходиться принаймні у двох базових тезах. По-перше, стадія відкриття провадження — це не просто дата в ухвалі, а системоутворювальний вузол, який одночасно визначає, хто допускається до колективної процедури, у якій юрисдикції концентрується розв'язання проблеми, з якого моменту запускаються ключові матеріально-правові наслідки (мораторій, оспорування правочинів, формування маси тощо). По-друге, конкретний зміст стадії відкриття провадження у справі про банкрутство залежить від того, який із наведених підходів домінує в конкретній правовій системі: процесуально-фільтраційний (догматичний), економіко-функціональний (*law & economics*), реструктуризаційно-превентивний (*rescue culture*), транскордонно-універсалістський (юрисдикційний) або соціально-інклюзивний. Для аналізування української стадії відкриття провадження у справі про банкрутство це означає, що просте порівняння текстів норм недостатнє: потрібно чітко визначити, до якої концептуальної моделі ми фактично тяжіємо і які її плюси та мінуси в умовах вітчизняної економіки та судової системи.

Аналізування зарубіжної правової доктрини та європейських підходів дає також підстави розглядати відкриття провадження у справі про банкрутство як багаторівневий інститут, що поєднує матеріально-правовий, процесуально-правовий та інституційно-юрисдикційний компоненти. *Матеріально-правовий компонент* полягає у визначенні умов, за яких фінансовий стан боржника обґрунтовує перехід від індивідуальних способів захисту майнових вимог до колективної процедури неплатоспроможності. *Процесуально-правовий компонент* виявляється у фільтраційній функції відкриття провадження, що має відмежовувати належне застосування процедур банкрутства від їх використання як засобу індивідуального примусу, корпоративного тиску чи обходу позовного провадження. *Інституційно-юрисдикційний компонент* охоплює визначення компетентного господарсь-

кого суду, меж дії спеціального правового режиму, наслідків для майна боржника, а в транскордонних справах — також юрисдикції, застосовного права та координації кількох проваджень. Ці компоненти не існують ізольовано. Зміна матеріальних критеріїв доступу до процедур неплатоспроможності впливає на обсяг судового контролю, кількість справ, дієвість мораторію на задоволення вимог кредиторів та можливість своєчасного застосування відновлювальних механізмів. Процесуальні правила відкриття провадження визначають баланс між доступом кредитора до ефективного засобу захисту і захистом боржника від необґрунтованого втручання в його господарську діяльність. Інституційно-юрисдикційні елементи задають просторові, часові та майнові межі процедури, зокрема у питаннях концентрації активів боржника, координації проваджень і застосування спеціальних засобів захисту кредиторської маси.

Для національного правового дискурсу такий підхід є значущим у контексті подальшого розвитку КУЗПБ і його узгодження з європейськими орієнтирами регулювання неплатоспроможності. Відкриття провадження у справі про банкрутство не може зводитися до технічної процесуальної дії господарського суду, оскільки саме з ним пов'язується зміна правового режиму боржника, обмеження індивідуального задоволення вимог кредиторів, участь арбітражного керуючого, формування конкурсної логіки захисту прав та визначення подальшого руху справи. Тому його слід розглядати як самостійний комплексний інститут, від належної конструкції якого залежить ефективність процедур банкрутства. *Матеріально-правовий компонент* цього інституту полягає не лише у формальній перевірці наявності невиконаного грошового зобов'язання, а й з'ясуванні того, чи свідчить стан боржника про потребу в застосуванні спеціального конкурсного механізму. У порівняльному праві така оцінка пов'язується з різними моделями тестування неплатоспроможності, зокрема тестом ліквідності, балансовим тестом або їх поєднанням. Для українського права важливо, щоб критерії відкриття провадження зберігали процесуальну визначеність і водночас давали змогу враховувати економічну природу неплатоспроможності: поступове погіршення фінансового стану боржника, ризик втрати вартості бізнесу та перспективу застосування відновлювальних процедур. У цьо-

му контексті превентивна реструктуризація за КУЗПБ не скасовує значення класичного провадження у справі про банкрутство, але змінює загальну логіку реагування на фінансові труднощі боржника, зміщуючи акцент до раннього і більш диференційованого правового втручання. *Процесуально-правовий компонент* відкриття провадження полягає в тому, що на цій стадії господарський суд перевіряє допустимість переходу до спеціального режиму колективного врегулювання вимог кредиторів. Йдеться про оцінку належності заявника, обґрунтованості його вимог, наявності або відсутності спору про право, дотримання процесуальних передумов звернення до суду та відповідності заяви функціональному призначенню процедур банкрутства. У цьому значенні відкриття провадження виконує фільтраційну функцію: воно має забезпечити доступ до процедури за наявності належних правових підстав і водночас запобігти використанню банкрутства як засобу тиску на боржника або заміщення позовного порядку вирішення спору. *Інституційно-юрисдикційний компонент* відкриття провадження пов'язаний із тим, що відповідна ухвала господарського суду визначає правові координати подальшого руху справи: компетентний суд, межі спеціального режиму щодо боржника і його майна, дію мораторію, участь арбітражного керуючого та часові орієнтири для застосування окремих захисних механізмів, зокрема оспорування правочинів боржника. У транскордонному контексті цей компонент охоплює питання міжнародної юрисдикції, застосовного права, визнання іноземних процедур і координації кількох проваджень. Європейська конструкція *СОМІ* у цьому сенсі є важливим орієнтиром, однак її можливе сприйняття українським правом потребує не механічного запозичення, а адаптації до національної системи юрисдикції, корпоративного права, реєстраційної практики та правил транскордонного співробітництва. Отже, відкриття провадження у справі про банкрутство є системоутворювальним елементом правового режиму неплатоспроможності, у якому поєднуються оцінка фінансового стану боржника, процесуальна перевірка підстав звернення до суду та інституційне визначення меж майбутньої процедури. Помилка на будь-якому з цих рівнів здатна деформувати всю модель банкрутства: надмірно вузькі матеріальні критерії можуть заблокувати своєчасний доступ

до процедури; недостатні процесуальні фільтри — легітимувати недобросовісне ініціювання справ; невизначені юрисдикційні правила — ускладнити концентрацію активів і координацію проваджень. Тому подальше вдосконалення КУЗПБ має ґрунтуватися на інтегрованому розумінні відкриття провадження як комплексного інституту, що забезпечує баланс між доступністю процедур неплатоспроможності, захистом кредиторів, збереженням економічної вартості боржника та стабільністю економічного обороту.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави розглядати відкриття провадження у справі про банкрутство не як суто технічну процесуальну дію господарського суду, а самостійну, функціонально значущу стадію провадження, що має складну процесуальну, матеріально-правову та економіко-правову природу. Саме на цьому етапі здійснюється первинне юридичне розмежування між індивідуальними способами захисту права кредитора та переходом до спеціального конкурсного режиму, який істотно змінює правове становище боржника, кредиторів, арбітражного керуючого, інших учасників провадження, а також правовий режим майна боржника. Тож відкриття провадження у справі про банкрутство має виконувати не лише формальну функцію допуску заяви до подальшого розгляду, а й функцію процесуального фільтра, покликаного запобігати як необґрунтованому блокуванню доступу до процедур неплатоспроможності, так і зловживанню ними як засобом тиску на боржника, перерозподілу контролю над активами або обходу загального позовного порядку захисту права.

Міжнародні стандарти регулювання неплатоспроможності, зокрема підходи ЮНСІТРАЛ та Світового банку, виходять із того, що ефективна система неплатоспроможності має забезпечувати своєчасний доступ до процедур, передбачуваних критеріїв їх відкриття, належний баланс інтересів боржника і кредиторів, збереження економічної вартості активів та мінімізацію витрат процедури. У цьому контексті стадія відкриття провадження відіграє ключову інституційну роль: вона визначає момент переходу від звичайного господарського ризику або приватного майнового спору до правового режиму колективного врегулювання неплатоспроможності. Тому надмірно формалізований, непослідовний або арбітрарний підхід до відкриття проваджен-

ня може порушити як інтереси кредиторів, так і економічну життєздатність боржника, особливо у випадках, коли підприємство ще має потенціал для відновлення платоспроможності.

Європейський правовий простір демонструє дві взаємопов'язані тенденції. Перша полягає у збереженні автономії держав-членів щодо матеріально-правових критеріїв неплатоспроможності: право ЄС не встановлює єдиного тесту неплатоспроможності — балансового, грошово-поточного чи комбінованого. Друга тенденція полягає у поступовому посиленні наднаціональних вимог до юрисдикційної визначеності, координації транскордонних проваджень, раннього реагування на фінансові труднощі боржника та запобігання зловживанню процедурними механізмами. У цьому аспекті Регламент (ЄС) 2015/848 формує насамперед юрисдикційний і координаційний рівні європейської моделі, тоді як Директива (ЄС) 2019/1023 та новітні акти ЄС у сфері гармонізації окремих аспектів права неплатоспроможності посилюють значення превентивних, ранніх і реструктуризаційних механізмів. Водночас вплив нових європейських актів на національні моделі відкриття провадження слід оцінювати обережно, оскільки їх реальне значення залежатиме від змісту імплементації, подальшого тлумачення та практики застосування.

Порівняльно-правовий аналіз свідчить, що сучасні правопорядки дедалі частіше відходять від сприйняття банкрутства винятково як ліквідаційного механізму реагування на вже наявну неплатоспроможність. Натомість посилюється значення процедур раннього втручання, превентивної реструктуризації, *pre-pack*-механізмів, обов'язку керівників своєчасно реагувати на кризовий стан підприємства, а також процесуальних інструментів перевірки добросовісності ініціювання провадження. Це не означає зникнення класичних судових процедур банкрутства, однак змінює їх функціональне місце в системі правового регулювання: вони усе більше співіснують із превентивними інструментами, що мають застосовуватися до того, як кризовий стан боржника стане незворотним. За таких умов відкриття провадження у справі про банкрутство повинно розглядатися не ізольовано, а як елемент ширшої системи правового реагування на фінансову неспроможність.

У зарубіжній економіко-правовій доктрині стадія відкриття провадження у справі про не-

платоспроможність / банкрутство розглядається як самостійний, концептуально навантажений інститут, а не «технічний старт» процедури. На основі аналізування й систематизації значного масиву наукової літератури виокремлено п'ять доктринальних підходів щодо її правової природи, суті, значення та змісту: процесуально-фільтраційний (догматичний), економіко-функціональний (*law & economics*), реструктуризаційно-превентивний (*rescue culture*), транскордонно-універсалістський (юрисдикційний), соціально-інклюзивний.

Для українського законодавства і правозастосування це має принципове значення. КУЗПБ закріплює процесуальні передумови відкриття провадження, визначає зміст підготовчого засідання, підстави для відкриття справи або відмови у відкритті провадження, а також правові наслідки такого відкриття. Однак практична ефективність цієї моделі залежить не лише від формального дотримання процесуальних вимог, а й від того, наскільки судова практика здатна забезпечити змістовну перевірку обґрунтованості вимог заявника, наявності чи відсутності спору про право, добросовісності звернення до суду та відповідності заяви функціональному призначенню процедур банкрутства. Особливої уваги потребує недопущення перетворення відкриття провадження на інструмент процесуального тиску, штучного створення переваг окремих кредиторів або блокування господарської діяльності боржника без достатнього правового й економічного підґрунтя.

Відкриття провадження у справі про банкрутство доцільно розглядати не як суто процесуальний акт господарського суду, а як комплексний інститут, що поєднує матеріально-правовий, процесуально-правовий та інституційно-юрисдикційний компоненти. Матеріально-правовий компонент охоплює визначення умов доступу до процедури через оцінку неплатоспроможності боржника або реальної загрози її настання, з урахуванням насамперед здатності боржника своєчасно виконувати грошові зобов'язання. Процесуально-правовий компонент пов'язаний із перевіркою обґрунтованості заяви, формуванням складу учасників провадження, переходом від індивідуальних способів захисту до конкурсного порядку задоволення вимог кредиторів та активацією спеціального правового режиму боржника. Інституційно-юрисдикційний компонент забезпечує визначення компе-

тентного суду, встановлення меж дії мораторію, фіксацію юридично значущого моменту для обчислення підозрілого періоду, а в транскордонному вимірі — також належне розмежування юрисдикцій і координацію проваджень. Взаємозв'язок цих компонентів визначає ефективність усієї системи банкрутства: зміна матеріальних критеріїв неплатоспроможності впливає на доступ до процедури та кількість справ; корекція процесуальних правил позначається на можливостях реструктуризації, захисті кредиторів і навантаженні на судову систему; інституційно-юрисдикційні механізми визначають обсяг майнової маси, межі дії мораторію та реальну здатність процедури досягати своїх цілей. Саме тому відкриття провадження у справі про банкрутство має оцінюватися як системоутворювальна стадія, від належного нормативного й правозастосовного забезпечення якої залежить баланс між своєчасним доступом до процедур неплатоспроможності, недопущенням їх недобросовісного використання та збереженням економічної вартості майна боржника.

З урахуванням міжнародних і європейських орієнтирів доцільним видається подальше вдосконалення українського законодавства і практики його застосування у кількох напрямках. По-перше, необхідно забезпечити більшу визначеність критеріїв перевірки обґрунтованості заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство, зокрема у випадках, коли вимоги кредитора формально підтверджені, але між сторонами фактично існує спір про право. По-друге, потребує подальшого уточнення співвідношення класичних процедур банкрутства з превентивною реструктуризацією, оскільки

поява останньої змінює логіку раннього реагування на фінансові труднощі боржника. По-третє, варто посилити вимоги до мотивування судових рішень на стадії відкриття провадження, оскільки саме від якості первинної судової оцінки залежить баланс між доступом кредитора до ефективного засобу захисту та захистом боржника від необґрунтованого втручання в його господарську діяльність. По-четверте, доцільним є подальше узгодження національної моделі відкриття провадження з європейськими підходами до раннього виявлення фінансових труднощів, добросовісної поведінки керівників боржника, координації процедур і збереження вартості бізнесу як діючого підприємства.

Отже, відкриття провадження у справі про банкрутство слід розглядати як системоутворювальну стадію, від якої залежить легітимність, ефективність і подальша спрямованість усієї процедури неплатоспроможності. Її належне нормативне й правозастосовне забезпечення має значення не лише для захисту прав окремих кредиторів чи боржника, а й для стабільності господарського обороту, довіри до судової системи, інвестиційної передбачуваності та формування збалансованої моделі реагування на фінансову неспроможність суб'єктів господарювання. Подальші дослідження доцільно зосередити на розробленні критеріїв добросовісного ініціювання справи про банкрутство, співвідношенні відкриття провадження з процедурами превентивної реструктуризації, а також на порівняльному аналізі судової практики держав ЄС щодо процесуальних фільтрів доступу до процедур неплатоспроможності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. World Bank. Principles for Effective Insolvency and Creditor / Debtor Regimes (Revised edn, World Bank 2021). URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/391341619072648570/pdf/Principles-for-Effective-Insolvency-and-Creditor-and-Debtor-Regimes.pdf> (дата звернення: 04.07.2026).
2. Regulation (EU) 2015/848 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on insolvency proceedings (recast). *Official Journal of the European Union*. 2015. L 141. P. 19—72. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2015/848/oj> (дата звернення: 04.07.2026).
3. Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency). *Official Journal of the European Union*. L 172. 26.06.2019. P. 18—55. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/1023/oj> (дата звернення: 04.07.2026).
4. Directive (EU) 2026/799 of the European Parliament and of the Council of 30 March 2026 harmonising certain aspects of insolvency law. *Official Journal of the European Union*. 2026. L 2026/799. 01.04.2026. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2026/799/oj> (дата звернення: 04.07.2026).

5. Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації: Закон України від 19.09.2024 № 3985-IX. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3985-20#Text> (дата звернення: 04.07.2026).
6. План для Ukraine Facility на 2024—2027 роки: схвалений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.03.2024 № 244-р. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf> (дата звернення: 04.07.2026).
7. Ярмоленко О.С. Відкриття провадження у справі про банкрутство за ініціативою кредитора. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Т. 1. № 83. С. 419—424. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.1.62>
8. Гудіма Т., Джабраїлов Р. Спір про право як запобіжник відкриття провадження у справах про банкрутство: порівняльно-правовий аспект. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 3. С. 386—393. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.1.59>
9. Поляков Р.Б. Підстави відкриття провадження у справі про банкрутство (неспроможність) в Україні та Німеччині. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 8. С. 87—94. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.14>
10. Радзивілюк В. Превентивна реструктуризація як новий інститут законодавства України про неплатоспроможність. *Право України*. 2024. № 9. С. 76—88. <https://doi.org/10.33498/losh-2024-09-074>
11. Синегубов В. Імплементация Україною Директиви ЄС 2019/1023 про превентивну реструктуризацію: фон, стан та виклики. *Юридичний вісник*. 2024. № 6. С. 139—152. <https://doi.org/10.32782/yuv.v6.2024.16>
12. Циганович О.В. Превентивна реструктуризація боргів як спосіб запобігання банкрутству. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2024. № 2. С. 127—139. <https://doi.org/10.31558/27865835.2024.2.13>
13. Максименцев М.Г. Процедурні і адміністративно-правові аспекти заходів реструктуризації і відновлення підприємств у стані неплатоспроможності, вбачаючи інтеграцію в законодавство України практик ЄС щодо регулювання банкрутства. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 6. С. 118—124. <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-6-18>
14. Крикун В.Б., Дерлюк В.Д. Превентивна реструктуризація як правовий механізм запобігання фінансової неспроможності. *Нове українське право*. 2025. № 2. С. 88—97. <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.2.11>
15. Швидка Т.І. Впровадження інституту превентивної реструктуризації в Україні: проблеми та перспективи. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Т. 1. № 5. С. 443—449. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.1.68>
16. Синегубов О.В. Реструктуризація та раннє попередження неплатоспроможності: транспонування Директиви (ЄС) 2019/1023 у межах різних правових традицій країн-членів ЄС. *Нове українське право*. 2025. № 2. С. 168—185. <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.2.22>
17. Хорунжий Ю.А. Порівняльний аналіз санації до відкриття провадження у справі про банкрутство та превентивної реструктуризації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2026. Т. 2. № 93. С. 109—124. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.2.13>
18. UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law. Parts one and two. New York: United Nations, 2005. URL: https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/uncitral/en/05-80722_ebook.pdf (дата звернення: 05.07.2026).
19. UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law for Micro- and Small Enterprises. Vienna: United Nations, 2022. 192 p. URL: https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/uncitral/en/msme_lg_insolvency_law_ebook.pdf (дата звернення: 05.07.2026).
20. UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency with Guide to Enactment. New York: United Nations, 1999. 80 p. URL: https://uncitral.un.org/en/texts/insolvency/modellaw/cross-border_insolvency (дата звернення: 05.07.2026).
21. UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency with Guide to Enactment and Interpretation. New York: United Nations, 2013 (revised ed.). URL: <https://digitallibrary.un.org/record/1487896?v=pdf> (дата звернення: 05.07.2026).
22. McCormack G., Wan W.Y. The UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency Comes of Age: New Times or New Paradigms? *Texas International Law Journal*. 2019. Vol. 54. No. 2. P. 273—304. URL: https://ink.library.smu.edu.sg/sol_research/2964/ (дата звернення: 05.07.2026).
23. World Bank. Principles for Effective Insolvency and Creditor / Debtor Regimes. 2021. 117 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/518861467086038847/pdf/106399-WP-REVISED-PUBLIC-ICR-Principle-Final-Hyperlinks-revised-Latest.pdf> (дата звернення: 05.07.2026).
24. Regulation (EU) No. 2015/848 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on insolvency proceedings (recast). *Official Journal of the European Union*. L 141. 05.06.2015. P. 19—72. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32015R0848> (дата звернення: 05.07.2026).
25. Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, discharge of debt and measures to increase the efficiency of restructuring, insolvency and discharge procedures. *Official Journal of the European Union*. L 172. 26.06.2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019L1023> (дата звернення: 05.07.2026).

26. Басула Б. Новий напрям гармонізації законодавства про неплатоспроможність у ЄС. *Право України*. 2024. № 7. С. 118—128. <https://doi.org/10.33498/louu-2024-07-118>
27. Eidenmüller H. A New Framework for Business Restructuring in Europe: The EU Commission's Proposals for a Reform of the European Insolvency Regulation and Beyond: Working Paper. Law Series 199/2013. ECGI — European Corporate Governance Institute. 2013. 42 p. URL: <https://ecgi.global/working-paper/new-framework-business-restructuring-europe-eu-commissions-proposals-reform-european> (дата звернення: 05.07.2026).
28. Wessels B. *International Insolvency Law. Part II: European Insolvency Law*. 4th ed. Deventer: Wolters Kluwer, 2017. 1180 p.
29. Eidenmüller H., van Zwieten K. Restructuring the European Business Enterprise: The EU Commission Recommendation on a New Approach to Business Failure and Insolvency: Working Paper No. 301/2015. ECGI — European Corporate Governance Institute. Oxford Legal Studies Research Paper No. 52/2015. 2015. 42 p. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2662213 (дата звернення: 05.07.2026).
30. Gant J.L.L., Boon G.-J., Ehmke D.C., Ghio E., Langkjaer L., Vaccari E., Omar P.J. The EU Preventive Restructuring Framework: in Extra Time? *Fizetéskeptelenségi Jog Online*. 2021. Vol. 1. Iss. 2—3. URL: <https://ssrn.com/abstract=3938867> (дата звернення: 05.07.2026).
31. Westbrook J.L. Global Insolvency Proceedings for a Global Market. *Texas Law Review*. 2018. Vol. 96. P. 1473—1526. URL: <https://texaslawreview.org/wp-content/uploads/2018/07/Westbrook-V96-7.pdf> (дата звернення: 05.07.2026).
32. Fletcher I.F. *The Law of Insolvency*. 5th ed. London: Sweet & Maxwell / Thomson Reuters, 2017. CXLI. 1098 p.
33. Commencement of Insolvency Proceedings / ed. by D. Faber, N. Vermunt, J. Kilborn, T. Richter. Oxford: Oxford University Press, 2012. 952 p. URL: <https://global.oup.com/academic/product/commencement-of-insolvency-proceedings-9780199644223> (дата звернення: 05.07.2026).
34. Finch V., Milman D., Frisby S. *Corporate Insolvency Law: Perspectives and Principles*. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. LI. 786 p. URL: <https://research.lancaster-university.uk/en/publications/corporate-insolvency-law-perspectives-and-principles-3rd-edition/> (дата звернення: 05.07.2026).
35. Jackson T.H. *The Logic and Limits of Bankruptcy Law*. Cambridge; London: Harvard University Press, 1986. VIII. 287 p. URL: <https://www.hup.harvard.edu/books/9780674537453> (дата звернення: 05.07.2026).
36. Adler B.E. Financial and Political Theories of American Corporate Bankruptcy. *Stanford Law Review*. 1993. Vol. 45. No. 2. P. 311—346. <https://doi.org/10.2307/1228953>
37. Eidenmüller H. Comparative Corporate Insolvency Law. ECGI Law Working Paper No. 738/2023. 2023. 63 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=2799863> (дата звернення: 05.07.2026).
38. Eidenmueller H. What is an Insolvency Proceeding? ECGI Law Working Paper No. 321/2017. 2017. 48 p. URL: https://www.ecgi.global/sites/default/files/working_papers/documents/ssrn-id27126281.pdf (дата звернення: 05.07.2026).
39. Gurrea-Martínez A. Towards an Optimal Model of Directors' Duties in the Zone of Insolvency: An Economic and Comparative Approach. *Journal of Corporate Law Studies*. 2021. Vol. 21. No. 2. P. 365—395. <https://doi.org/10.1080/14735970.2021.1943934>
40. Rescue of Business in Insolvency Law. Instrument of the European Law Institute / eds. B. Wessels, S. Madaus, G.-J. Boon. 2017. 400 p. URL: https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/Instrument_INSOLVENCY.pdf (дата звернення: 05.07.2026).
41. Rescue of Business in Europe: A European Law Institute Instrument / eds. B. Wessels, S. Madaus, G.-J. Boon. Oxford: Oxford University Press, 2020. URL: <https://global.oup.com/academic/product/rescue-of-business-in-europe-9780198826521> (дата звернення: 05.07.2026).
42. Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency). *Official Journal of the European Union*. L 172. 26.06.2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1023> (дата звернення: 05.07.2026).
43. Boon G.-J., Madaus S. Toward a European Business Rescue Culture. *Turnaround Management and Bankruptcy (Routledge Advances in Management and Business Studies)* / eds. J.A.A. Adriaanse, J.-P. van der Rest. New York: Routledge, 2017. P. 238—258. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3397881 (дата звернення: 05.07.2026).
44. Ehmke D.C., Gant J.L.L., Boon G.-J., Langkjaer L., Ghio E. The European Union preventive restructuring framework: A hole in one? *International Insolvency Review*. 2019. Vol. 28. Iss. 2. P. 184—209. <https://doi.org/10.1002/iir.1344>
45. Garrido J.M., DeLong C.M., Rasekh A., Rosh A. Restructuring and Insolvency in Europe: Policy Options in the Implementation of the EU Directive. IMF Working Paper No. 2021/152. Washington, DC: International Monetary Fund, 2021. URL: <https://www.imf.org/en/publications/wp/issues/2021/05/27/restructuring-and-insolvency-in-europe-policy-options-in-the-implementation-of-the-eu-50235> (дата звернення: 05.07.2026).
46. Westbrook J.L. A Global Solution to Multinational Default. *Michigan Law Review*. 2000. Vol. 98. No. 7. P. 2276—2328. URL: <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2797&context=mlr> (дата звернення: 05.07.2026).

47. LoPucki L.M. The Case for Cooperative Territoriality in International Bankruptcy. *Michigan Law Review*. 2000. Vol. 98. No. 7. P. 2216—2251. URL: <https://repository.law.umich.edu/mlr/vol98/iss7/3> (дата звернення: 05.07.2026).
48. LoPucki L.M. Cooperation in International Bankruptcy: A Post-Universalist Approach. *Cornell Law Review*. 1999. Vol. 84. No. 3. P. 696—763. URL: <https://scholarship.law.cornell.edu/clr/vol84/iss3/2> (дата звернення: 05.07.2026).
49. Mooney C.W. Jr. Harmonizing Choice-of-Law Rules for International Insolvency Cases: Virtual Territoriality, Virtual Universalism, and the Problem of Local Interests. *Brooklyn Journal of Corporate, Financial & Commercial Law*. 2014. Vol. 9. Iss. 1. P. 120—151. URL: <https://brooklynworks.brooklaw.edu/bjcfcl/vol9/iss1/7> (дата звернення: 05.07.2026).
50. Mevorach I. Modified Universalism as Customary International Law. *Texas Law Review*. 2018. Vol. 96. No. 7. P. 1559—1592. URL: <https://texaslawreview.org/wp-content/uploads/2018/07/Mevorach-V96-7.pdf> (дата звернення: 05.07.2026).
51. Mevorach I. Applicable law in insolvency proceedings and existing UNCITRAL texts. UNCITRAL Colloquium on Applicable Law in Insolvency Proceedings, 11 December 2020. URL: https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/EN/Colloquia/irit_mevorach.pdf (дата звернення: 05.07.2026).
52. World Bank Group. Report on the Treatment of MSME Insolvency. Washington, DC: World Bank, 2017. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/973331494264489956/pdf/114823-REVISED-PUBLIC-MSME-Insolvency-report-low-res-final.pdf> (дата звернення: 05.07.2026).
53. McCormack G. Corporate Restructuring Law — A Second Chance for Europe? *European Law Review*. 2017. Vol. 42. No. 4. P. 532—561. URL: <http://eprints.whiterose.ac.uk/117309/> (дата звернення: 05.07.2026).

Дата надходження: 23.06.2026

Дата прийняття до друку: 15.07.2026

Дата публікації: 28.09.2026

REFERENCES

1. World Bank, Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes (Revised edn, World Bank 2021). URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/391341619072648570/pdf/Principles-for-Effective-Insolvency-and-Creditor-and-Debtor-Regimes.pdf>
2. Regulation (EU) 2015/848 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on insolvency proceedings (recast). *Official Journal of the European Union*. 2015. L 141. P. 19-72. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2015/848/oj>
3. Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and disqualifications, and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency). *Official Journal of the European Union*. L 172. 26.06.2019. P. 18-55. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/1023/oj>
4. Directive (EU) 2026/799 of the European Parliament and of the Council of 30 March 2026 harmonising certain aspects of insolvency law. *Official Journal of the European Union*. 2026. L 2026/799. 01.04.2026. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2026/799/oj>
5. Pro vnesennia zmin do Kodeksu Ukrainy z protsedur bankrutstva ta deiakykh inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo implementatsii Dyrektyvy Yevropeiskoho parlamentu ta Rady Yevropeiskoho Soiuzu 2019/1023 ta zaprovadzhennia protsedur preventyvnoi restrukturyzatsii: Zakon Ukrainy vid 19.09.2024 No. 3985-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3985-20#Text> [in Ukrainian].
6. Plan dlia Ukraine Facility na 2024—2027 roky: shvalenyi rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18.03.2024 No. 244-r. 2024. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf> [in Ukrainian].
7. Yarmolenko O.S. Vidkryttia provadzhennia u spravi pro bankrutstvo za initsiatyvoiu kredytora. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo*. 2024. Vol. 1. No. 83. P. 419-424. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.1.62> [in Ukrainian].
8. Hudima T., Dzhabrailov R. Spir pro pravo yak zapobizhnyk vidkryttia provadzhennia u spravakh pro bankrutstvo: porivnialno-pravovyi aspekt. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*. 2025. No. 3. P. 386-393. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.1.59> [in Ukrainian].
9. Poliakov R.B. Pidstavy vidkryttia provadzhennia u spravi pro bankrutstvo (nespromozhnist) v Ukraini ta Nimechchyni. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2020. No. 8. P. 87-94. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.14> [in Ukrainian].
10. Radzyviliuk V. Preventyvna restrukturyzatsiia yak novyi instytut zakonodavstva Ukrainy pro neplatospromozhnist. *Pravo Ukrainy*. 2024. No. 9. P. 76-88 <https://doi.org/10.33498/louu-2024-09-074> [in Ukrainian].
11. Syniehubov V. Implemetatsiia Ukrainoi Dyrektyvy YeS 2019/1023 pro preventyvnu restrukturyzatsiiu: fon, stan ta vykyky. *Yurydychnyi visnyk*. 2024. No. 6. P. 139-152. <https://doi.org/10.32782/yuv.v6.2024.16> [in Ukrainian].

12. Tsyhanovych O.V. Preventyvna restrukturyzatsiia borhiv yak sposib zapobihannia bankrutstvu. *Pravnychi chasopys Donetskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stusa*. 2024. No. 2. P. 127-139. <https://doi.org/10.31558/27865835.2024.2.13> [in Ukrainian].
13. Maksimentsev M.H. Protседurni i administrativno-pravovi aspekty zakhodiv restrukturyzatsii i vidnovlennia pidpriemstv u stani neplatospromozhnosti, vbachaiuchy intehratsiiu v zakonodavstvo Ukrainy praktyk YeS shchodo rehuliuвання bankrutstva. *Aktualni problemy vitchyznyanoi yurysprudentsii*. 2024. No. 6. P. 118-124. <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-6-18> [in Ukrainian].
14. Krykun V.B., Derliuk V.D. Preventyvna restrukturyzatsiia yak pravovyi mekhanizm zapobihannia finansovoi nespromozhnosti. *Nove ukrainske pravo*. 2025. No. 2. P. 88-97. <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.2.11> [in Ukrainian].
15. Shvydka T.I. Vprovadzhennia instytutu preventyvnoi restrukturyzatsii v Ukraini: problemy ta perspektyvy. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*. 2025. Vol. 1. No. 5. P. 443-449. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.1.68> [in Ukrainian].
16. Syniehubov O.V. Restrukturyzatsiia ta rannie poperedzhennia neplatospromozhnosti: transponuvannia Dyrektyvy (YeS) 2019/1023 u mezhakh riznykh pravovykh tradytsii krain-chleniv YeS. *Nove ukrainske pravo*. 2025. No. 2. P. 168-185. <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.2.22> [in Ukrainian].
17. Khorunzhii Yu.A. Porivnialnyi analiz sanatsii do vidkryttia provadzhennia u spravai pro bankrutstvo ta preventyvnoi restrukturyzatsii. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo*. 2026. Vol. 2. No. 93. P. 109-124. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.2.13> [in Ukrainian].
18. UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law. Parts one and two. New York: United Nations, 2005. URL: https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/uncitral/en/05-80722_ebook.pdf
19. UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law for Micro- and Small Enterprises. Vienna: United Nations, 2022. 192 p. URL: https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/uncitral/en/msme_lg_insolvency_law_ebook.pdf
20. UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency with Guide to Enactment. New York: United Nations, 1999. 80 p. URL: https://uncitral.un.org/en/texts/insolvency/modellaw/cross-border_insolvency
21. UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency with Guide to Enactment and Interpretation. New York: United Nations, 2013 (revised ed.). URL: <https://digitallibrary.un.org/record/1487896?v=pdf>
22. McCormack G., Wan W.Y. The UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency Comes of Age: New Times or New Paradigms? *Texas International Law Journal*. 2019. Vol. 54. No. 2. P. 273-304. URL: https://ink.library.smu.edu.sg/sol_research/2964/
23. World Bank. Principles for Effective Insolvency and Creditor / Debtor Regimes. 2021. 117 p. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/518861467086038847/pdf/106399-WP-REVISED-PUBLIC-ICR-Principle-Final-Hyperlinks-revised-Latest.pdf>
24. Regulation (EU) No. 2015/848 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on insolvency proceedings (recast). *Official Journal of the European Union*. L 141. 05.06.2015. P. 19-72. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32015R0848>
25. Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, discharge of debt and measures to increase the efficiency of restructuring, insolvency and discharge procedures. *Official Journal of the European Union*. L 172. 26.06.2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019L1023>
26. Basula B. Novyi napriam harmonizatsii zakonodavstva pro neplatospromozhnist u YeS. *Pravo Ukrainy*. 2024. No. 7. P. 118-128. <https://doi.org/10.33498/louu-2024-07-118> [in Ukrainian].
27. Eidenmüller H. A New Framework for Business Restructuring in Europe: The EU Commission's Proposals for a Reform of the European Insolvency Regulation and Beyond: Working Paper. Law Series 199/2013. ECGI — European Corporate Governance Institute. 2013. 42 p. URL: <https://ecgi.global/working-paper/new-framework-business-restructuring-europe-eu-commissions-proposals-reform-european>
28. Wessels B. International Insolvency Law. Part II: European Insolvency Law. 4th ed. Deventer: Wolters Kluwer, 2017. 1180 p.
29. Eidenmüller H., van Zwieten K. Restructuring the European Business Enterprise: The EU Commission Recommendation on a New Approach to Business Failure and Insolvency: Working Paper No. 301/2015. ECGI — European Corporate Governance Institute. Oxford Legal Studies Research Paper No. 52/2015. 2015. 42 p. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2662213
30. Gant J.L.L., Boon G.-J., Ehmke D.C., Ghio E., Langkjaer L., Vaccari E., Omar P. J. The EU Preventive Restructuring Framework: in Extra Time? *Fizetésképtelenségi Jog Online*. 2021. Vol. 1. Iss. 2—3. URL: <https://ssrn.com/abstract=3938867>
31. Westbrook J.L. Global Insolvency Proceedings for a Global Market. *Texas Law Review*. 2018. Vol. 96. P. 1473-1526. URL: <https://texaslawreview.org/wp-content/uploads/2018/07/Westbrook-V96-7.pdf>
32. Fletcher I.F. The Law of Insolvency. 5th ed. London: Sweet & Maxwell / Thomson Reuters, 2017. CXLIII. 1098 p.
33. Commencement of Insolvency Proceedings / ed. by D. Faber, N. Vermunt, J. Kilborn, T. Richter. Oxford: Oxford University Press, 2012. 952 p. URL: <https://global.oup.com/academic/product/commencement-of-insolvency-proceedings-9780199644223>

34. Finch V., Milman D., Frisby S. *Corporate Insolvency Law: Perspectives and Principles*. 3rd ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. LI. 786 p. URL: <https://research.lancaster-university.uk/en/publications/corporate-insolvency-law-perspectives-and-principles-3rd-edition/>
35. Jackson T.H. *The Logic and Limits of Bankruptcy Law*. Cambridge; London: Harvard University Press, 1986. VIII. 287 p. URL: <https://www.hup.harvard.edu/books/9780674537453>
36. Adler B.E. Financial and Political Theories of American Corporate Bankruptcy. *Stanford Law Review*. 1993. Vol. 45. No. 2. P. 311-346. <https://doi.org/10.2307/1228953>
37. Eidenmüller H. Comparative Corporate Insolvency Law. ECGI Law Working Paper No. 738/2023. 2023. 63 p. URL: <https://ssrn.com/abstract=2799863>
38. Eidenmüller H. What is an Insolvency Proceeding? ECGI Law Working Paper No. 321/2017. 2017. 48 p. URL: https://www.ecgi.global/sites/default/files/working_papers/documents/ssrn-id27126281.pdf
39. Gurrea-Martínez A. Towards an Optimal Model of Directors' Duties in the Zone of Insolvency: An Economic and Comparative Approach. *Journal of Corporate Law Studies*. 2021. Vol. 21. No. 2. P. 365-395. <https://doi.org/10.1080/14735970.2021.1943934>
40. Rescue of Business in Insolvency Law. Instrument of the European Law Institute / eds. B. Wessels, S. Madaus, G.-J. Boon. 2017. 400 p. URL: https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/Instrument_INSOLVENCY.pdf
41. Rescue of Business in Europe: A European Law Institute Instrument / eds. B. Wessels, S. Madaus, G.-J. Boon. Oxford: Oxford University Press, 2020. URL: <https://global.oup.com/academic/product/rescue-of-business-in-europe-9780198826521>
42. Directive (EU) 2019/1023 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 on preventive restructuring frameworks, on discharge of debt and on measures to increase the efficiency of procedures concerning restructuring, insolvency and discharge of debt, and amending Directive (EU) 2017/1132 (Directive on restructuring and insolvency). *Official Journal of the European Union*. L 172. 26.06.2019. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1023>
43. Boon G.-J., Madaus S. Toward a European Business Rescue Culture. *Turnaround Management and Bankruptcy (Routledge Advances in Management and Business Studies)* / eds. J.A.A. Adriaanse, J.-P. van der Rest. New York: Routledge, 2017. P. 238-258. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3397881
44. Ehmke D.C., Gant J.L.L., Boon G.-J., Langkjaer L., Ghio E. The European Union preventive restructuring framework: A hole in one? *International Insolvency Review*. 2019. Vol. 28. Iss. 2. P. 184-209. <https://doi.org/10.1002/iir.1344>
45. Garrido J.M., DeLong C.M., Rasekh A., Rosh A. Restructuring and Insolvency in Europe: Policy Options in the Implementation of the EU Directive. IMF Working Paper No. 2021/152. Washington, DC: International Monetary Fund, 2021. URL: <https://www.imf.org/en/publications/wp/issues/2021/05/27/restructuring-and-insolvency-in-europe-policy-options-in-the-implementation-of-the-eu-50235>
46. Westbrook J.L. A Global Solution to Multinational Default. *Michigan Law Review*. 2000. Vol. 98. No. 7. P. 2276-2328. URL: <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2797&context=mlr>
47. LoPucki L.M. The Case for Cooperative Territoriality in International Bankruptcy. *Michigan Law Review*. 2000. Vol. 98. No. 7. P. 2216-2251. URL: <https://repository.law.umich.edu/mlr/vol98/iss7/3>
48. LoPucki L.M. Cooperation in International Bankruptcy: A Post-Universalist Approach. *Cornell Law Review*. 1999. Vol. 84. No. 3. P. 696-763. URL: <https://scholarship.law.cornell.edu/clr/vol84/iss3/2>
49. Mooney C.W. Jr. Harmonizing Choice-of-Law Rules for International Insolvency Cases: Virtual Territoriality, Virtual Universalism, and the Problem of Local Interests. *Brooklyn Journal of Corporate, Financial & Commercial Law*. 2014. Vol. 9. Iss. 1. P. 120-151. URL: <https://brooklynworks.brooklaw.edu/bjcfcl/vol9/iss1/7>
50. Mevorach I. Modified Universalism as Customary International Law. *Texas Law Review*. 2018. Vol. 96. No. 7. P. 1559-1592. URL: <https://texaslawreview.org/wp-content/uploads/2018/07/Mevorach-V96-7.pdf>
51. Mevorach I. Applicable law in insolvency proceedings and existing UNCITRAL texts. UNCITRAL Colloquium on Applicable Law in Insolvency Proceedings, 11 December 2020. URL: https://uncitral.un.org/sites/default/files/media-documents/EN/Colloquia/irit_mevorach.pdf
52. World Bank Group. Report on the Treatment of MSME Insolvency. Washington, DC: World Bank, 2017. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/973331494264489956/pdf/114823-REVISED-PUBLIC-MSME-Insolvency-report-low-res-final.pdf>
53. McCormack G. Corporate Restructuring Law — A Second Chance for Europe? *European Law Review*. 2017. Vol. 42. No. 4. P. 532-561. URL: <http://eprints.whiterose.ac.uk/117309/>

Date of receipt: 23.06.2026

Date of acceptance for publication: 15.07.2026

Date of publication: 28.09.2026

Oleh VASKOVSKYI,
PhD (Law),
Judge, Secretary of the Judicial Chamber for Bankruptcy Cases
Commercial Cassation Court within the Supreme Court, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0009-0004-6752-6995

COMMENCEMENT OF BANKRUPTCY PROCEEDINGS:
INTERNATIONAL STANDARDS AND FOREIGN DOCTRINE,
THE EUROPEAN DIMENSION

The article examines the stage of commencing insolvency / bankruptcy proceedings as a multilevel, independent institution that combines substantive, procedural, and institutional-jurisdictional components, given that it serves not merely a formal function of granting access to bankruptcy, but primarily acts as a procedural filter.

The purpose of the study is a comprehensive analysis of the stage of commencing bankruptcy proceedings through the prism of international standards, foreign doctrine, and European law in its contemporary multidimensionality. The object of the study comprises the core sources, which include: the UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law, the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency, the World Bank Principles, and Regulation (EU) 2015/848 on insolvency proceedings.

In the course of researching foreign legislation, dominant doctrinal approaches regarding the legal nature of the proceedings' commencement stage have been identified, namely: the procedural-filtering (doctrinal), economic-functional, restructuring-preventive, cross-border-universalist (jurisdictional), and socially inclusive approaches.

Furthermore, the study outlines the primary objective of legislative regulation at the stage of initiating insolvency/bankruptcy proceedings, which lies in simultaneously ensuring timely access to the insolvency procedure and preventing its misuse contrary to its functional purpose. Sound substantiation is provided for the thesis that the commencement of proceedings is a key, foundational element of the legal regime governing the entire subsequent bankruptcy procedure.

Studying the stage of commencing insolvency / bankruptcy proceedings not as a "technical start" to the procedure, but primarily as a regulatory mechanism for the entire subsequent bankruptcy process, provides grounds to conclude that the criteria for commencing bankruptcy proceedings must be sufficiently clear, economically justified, and procedurally balanced in order to maintain a balance between timely access to insolvency procedures, the prevention of their use in bad faith, and the preservation of the economic value of assets.

Keywords: preventive restructuring, insolvency, bankruptcy, commencement of proceedings, foreign proceedings, EU law, UNCITRAL, cross-border insolvency.